

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN TỬ ĐIỂN HỌC VÀ BÁCH KHOA THƯ VIỆT NAM

TẠ VĂN THÔNG (Chủ biên)
NGUYỄN HỮU HOÀNH - PHAN LƯƠNG HÙNG
HỒ XUÂN KIỂU - PHẠM VĂN LAM - NGUYỄN VĂN LỢI
HOÀNG VĂN MA - ĐOÀN VĂN PHÚC - PHAN VĂN PHÚC

Tìm hiểu
NGÔN NGỮ
CÁC DÂN TỘC
Ở VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN TỪ ĐIỂN HỌC VÀ BÁCH KHOA THƯ VIỆT NAM

*****

TẠ VĂN THÔNG (Chủ biên)
NGUYỄN HỮU HOÀNH - PHAN LƯƠNG HÙNG
HỒ XUÂN KIỂU - PHẠM VĂN LAM - NGUYỄN VĂN LỢI
HOÀNG VĂN MA - ĐOÀN VĂN PHÚC - PHAN VĂN PHÚC

TÌM HIỂU NGÔN NGỮ CÁC DÂN TỘC Ở VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2009

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU		7
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Hệ thống ngữ âm tiếng Cuối	9
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Hệ thống ngữ âm tiếng Cơ tu (trên cứ liệu xã Zuôi, huyện Nam Giang, tỉnh Quảng Nam)	24
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Ngữ âm tiếng Kháng (những nhận xét ban đầu)	34
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Suy nghĩ về một phương án sửa đổi chữ viết Cơ tu	49
PHẠM VĂN LAM	Hệ thống ngữ âm - âm vị học và phương án ghi tiếng Ca dong	63
NGUYỄN VĂN LỢI	Thanh điệu và nguồn gốc thanh điệu trong ngôn ngữ Chơ Láo	89
NGUYỄN VĂN LỢI	Thanh điệu và vấn đề cơ tầng Chăm trong thổ ngữ Cao Lao Hạ (Bố Trạch, Quảng Bình)	120
NGUYỄN VĂN LỢI	Vấn đề âm vực trong tiếng Mnông Preh	140
ĐOÀN VĂN PHÚC	Hệ thống ngữ âm tiếng Chăm Hroi (trong sự so sánh với hệ thống ngữ âm tiếng Chăm)	161
ĐOÀN VĂN PHÚC	Vấn đề chính tả tên các dân tộc thuộc ngữ hệ Hán - Tạng	190
TẠ VĂN THÔNG	Tiếng Ra glai ở các địa phương	222
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Mối quan hệ giữa tiếng “Nguồn” với tiếng của các nhóm địa phương thuộc dân tộc “Thổ”	246
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Mức độ gần gũi về mặt cội nguồn giữa tiếng Việt và tiếng Cơ tu (trên cứ liệu từ vựng)	266
NGUYỄN HỮU HOÀNH	Vấn đề “dân tộc Thổ” xét từ góc độ ngôn ngữ	278

ĐOÀN VĂN PHÚC	Vị trí của tiếng Ta ôi trong nhóm ngôn ngữ Cơ tu ở Việt Nam	294
HOÀNG VĂN MA	Người Ngạn và suy nghĩ về vấn đề xác định thành phần dân tộc	318
ĐOÀN VĂN PHÚC	Vị trí của tiếng Bih trong các ngôn ngữ nhóm Chăm	331
TẠ VĂN THÔNG	Mối quan hệ giữa người Cơ ho và Mạ dưới góc độ ngôn ngữ	358
PHAN LƯƠNG HÙNG	Loại từ trong tiếng Ba na	372
HỒ XUÂN KIỂU	Cách xưng hô trong tiếng địa phương Hà Tĩnh	382
HOÀNG VĂN MA	Cách xưng hô trong tiếng Tày	395
PHAN VĂN PHÚC	Hệ thống từ xưng hô tiếng Ê đê	420
TẠ VĂN THÔNG	Hệ thống từ ngữ xưng gọi trong tiếng Hrê (so sánh với tiếng Việt)	436
TẠ VĂN THÔNG	Tên gọi các dân tộc ở Việt Nam	453
TẠ VĂN THÔNG	Ngôn ngữ trong giáo dục ở vùng đồng bào các dân tộc thiểu số ở Việt Nam	465

LỜI NÓI ĐẦU

Cách đây hơn 35 năm (1972), tập bài đầu tiên của Viện Ngôn ngữ học về ngôn ngữ các dân tộc ở Việt Nam (với tên gọi “Tìm hiểu ngôn ngữ các dân tộc thiểu số ở Việt Nam”) ra đời. Lời giới thiệu của tập này khẳng định: Việc nghiên cứu ngôn ngữ các dân tộc thiểu số “có thể cung cấp cho những người làm công tác ngôn ngữ học nước ta những tư liệu hết sức quý giá để tìm hiểu và phát triển lí luận, phương pháp nghiên cứu ngôn ngữ, tìm hiểu lịch sử và quy luật phát triển của tiếng Việt và tiếng các dân tộc anh em, góp phần giải quyết những vấn đề ngôn ngữ do thực tiễn của đời sống đề ra”.

Kể từ đó đến nay, việc nghiên cứu ngôn ngữ các dân tộc Việt Nam của Viện Ngôn ngữ học vẫn theo mục đích trên, tiếp tục và có những bước phát triển đáng kể. Đã có nhiều công trình nghiên cứu cơ bản và ứng dụng, nhiều bài nghiên cứu... được hoàn thành, đã được công bố trong nước và nước ngoài.

Tập bài **Tìm hiểu ngôn ngữ các dân tộc ở Việt Nam** chúng ta đang có trên tay là một phần những kết quả nghiên cứu nói trên. Đây là tập hợp những bài viết chủ yếu thuộc các công trình cấp Viện từ năm 2000 đến nay, do phòng Nghiên cứu ngôn ngữ các dân tộc thiểu số ở Việt Nam của Viện Ngôn ngữ học chủ trì. Một số bài trong các công trình nói trên đã được công bố ở chỗ này chỗ khác, nên không xuất hiện trong tập này.

Để tiện cho bạn đọc theo dõi, các bài trong tập được xếp theo thứ tự tên tác giả, trong trình tự các chủ đề nghiên cứu như sau:

- Ngữ âm - tiếng địa phương - chữ viết
- Lịch sử - so sánh
- Ngữ pháp
- Ngôn ngữ - xã hội

Khi đọc lại các bài, những người tập hợp cố gắng tôn trọng cách thể hiện và những ý tưởng riêng của các tác giả.

Hi vọng tập bài mới này sẽ đánh dấu một bước đi trong nghiên cứu ngôn ngữ các dân tộc ở Việt Nam.

Hà Nội, tháng 5 năm 2008

TM các tác giả

PGS.TS. TẠ VĂN THÔNG